

НАЦІОНАЛЬНІ ВИСТУПИ У ЛЬВІВСЬКІЙ ОБЛАСТІ НА ЗЛАМІ 80–90-х рр. ХХ ст.

У другій половині 80-х рр. ХХ ст. комуністичний режим в СРСР був на межі виживання. Таке становище спричинили поглиблена перебудовою перманентна соціально-економічна криза радянського господарського комплексу, винесені на поверхню політикою гласності злочини КПРС минулих десятиліть, зневіра громадян у життєздатності комуністичної доктрини, деформаційні явища в компартійному середовищі, злочинне ставлення партапарату до національного та релігійного питань.

Особливо гостро антикомуністичні процеси розгорталися на західноукраїнських землях, а головню у Львівській області – регіоні, де національні налаштування були стійкими здавна. Дослідники вітчизняної новітньої історії ще недостатньо присвятили уваги такому важливому аспекту становлення державної самостійності України, як її локальна фактографія. Фрагментарно зазначену проблему порушували В. Баран і В. Даниленко¹, Т. Батенко², С. Кульчицький³, О. Муравський⁴, Л. Сенник, Б. Якимович⁵.

Відтак, автор ставить перед собою завдання простежити хроніку антикомуністичних виступів патріотично налаштованої громадськості Львівщини у переддень відновлення української незалежності. Джерельною базою пропонованої розвідки є неопубліковані, таємні компартійні матеріали а також періодичні видання комуністичної та національно-демократичної преси.

Відповідно до повідомлень львівських обкомівців, первинні ознаки виходу перебудови з-під компартійного контролю на львівському тлі, стали помітними у 1988 р., після ХІХ Всесоюзної партійної конференції. Анонімний автор доповідної записки інформував першого секретаря обкому Я. Погребняка про те, що центрами поживлення націоналізму є Львів, Дрогобич, Стрий, Броди, Сокаль, Городок, Радехів, Червоноград. Перший організований виступ у Львові, відомий як “Гайд-парк”, зафіксовано у таємній інформації міськкому за авторства Л. Смілевського. Йшлося про події біля пам’ятника Іванові Франку 21 липня 1988 р. від 19 до 23 години. Мітинг у кількості 15–20 осіб відкрили І. Макар, В. Деркач, М. Мочарний В. Приходько читанням “Українського вісника” із статтю В. Чорновола. Згодом вони від імені УГС запропонували демонстрантам, яких зібралось 100–120 осіб, утворити ініціативну групу підтримки Народного руху України за перебудову. Робітники ВО “Кінескоп” В. Гах та Борщевський, інженер ВО “Львіватоменергоремонт” комуніст Я. Путько пропонували судити партійних працівників⁶. Демонстранти слухали промову Б. Гориня про нездатність компартії забезпечити ефективний розвиток перебудови. З появою загону міліції, присутні (200–300 осіб) розділилися на дрібні групи і продовжували дискусію, а згодом розійшлися⁷.

28 жовтня 1988 р. обурення патріотично налаштованої громадськості викликало прокладання водогону на вулиці Суворова у Львові, яке виявило могильні плити воїнів УГА, що використовувалися для ремонту дороги. Цим актом наруги зацікавилася

ООН, на що представник делегації УРСР відповів запереченням⁸. Назагал, у 1988 р. у Львові та області відбулося 20 акцій громадської непокори, у яких взяли участь понад 50 тис. львів'ян. Для приборкання демонстрантів застосовано більше 10 тис. силовиків. Ними затримано 118 осіб: 59 робітників, 21 службовця, 11 студентів, 27 непрацюючих, 1 комуніста, 15 комсомольців. З них адміністративно покарано 63, арештовано – 18, засуджено – 6, профілактовано – 38, оштрафовано – 31 на суму 3485 крб. Найбільша кількість “порушників” проживали у Львові, Дрогобичі, Раві-Руській та Стрию⁹.

1989 р. розпочався з того, що республіканська газета “Правда України” опублікувала матеріали січневого пленуму ЦК КПУ, де ставилася вимога давати відсіч національному екстремізму¹⁰. Львівська обласна преса опублікувала статті “Здоровий глузд”¹¹, “Мітинговий марафон”¹², “Більше розсудливості, менше емоцій”¹³, в яких називала національних лідерів злочинцями. З лютого 1989 р. завідувач ідеологічного відділу обкому В. Григоренко попереджав, що “на кораблі перебудови спостерігається надмірне розхитування, яке треба негайно усунути”¹⁴. 5 травня преса ознайомила громадян з Указом президії Верховної Ради СРСР “Про карну відповідальність за державні злочини”. Він дозволяв позбавляти волі учасників антикомуністичного руху на термін від 3 до 7 років¹⁵. Генеральний прокурор УРСР П. Осипенко 24 липня звернувся до Президії Верховної Ради із проханням встановити відповідальність за використання незареєстрованої символіки¹⁶.

Заступник львівського обласного прокурора І. Заплотинський 25 жовтня 1989 р. доповідав в обком партії, що за порушення порядку проведення мітингів органами прокуратури притягнуто до відповідальності 52 особи. Серед них: В. Чорновіл, Б. Горинь, М. Горинь, І. Калинець, І. Стасів-Калинець, С. Хмара, І. Деркач, О. Петрик, І. Макар, І. Гель, І. Кандиба, Г. Приходько, Гаврилів, Зеленюх¹⁷. За те, що 23 липня демонстранти блокували приміщення обласної прокуратури й розвісили національні прапори, кримінальної відповідальності зазнали робітник ботанічного саду Л. Мишко та слюсар видавництва “Вільна Україна” П. Суржиця¹⁸. 8 серпня в Дрогобичі та Бродях працівниками міліції виявлено листівки із закликом до боротьби за відновлення державності України. Обласна прокуратура притягнула до відповідальності неповнолітніх А. Кубіта, О. Топилко, Ю. Красницького, Д. Бабая, Р. Кавнія, І. Грішина¹⁹. Справу проти учня львівської СШ № 18 І. Тарнавського порушено за розгортання 29 вересня на стадіоні “Дружба” жовто-блакитного стягу²⁰. Утримання під вартою мешканця Стрия Р. Яворіва спричинене тим, що 10 жовтня він кинув камінь у вікно актового залу міськкому партії²¹. 26 жовтня УВС області інформувало обком про притягнення до відповідальності організаторів демонстрацій у Стрию В. Романюка та Ф. Кравця²².

Винятковий резонанс мала каральна акція львівської міліції 1 жовтня 1989 р. Під час відзначення Дня міста Львів демонстрантами зірвано 70 державних прапорів СРСР і УРСР. Біля 21 години поруч з приміщенням УВС на вулиці Миру, 1 відбулися масові сутички громадян з працівниками правоохоронних органів, які згодом поширилися на прилеглі вулиці Коперника і Жовтнева. Тілесні пошкодження отримали 44 демонстранти і 34 співробітники силових структур²³. У відповідь на безчинства силовиків, голова страйкового комітету В. Фурманов 7 жовтня звернувся до Верховної Ради СРСР з вимогою публічно засудити протиправні дії²⁴. 9 жовтня працівники ВО “Електропобутприлад” заявили, що обурені репресіями і вимагають притягнення винуватців до карної відповідальності²⁵. На мітингу колективу заводу фрезерних верстатів, що відбувся 10 жовтня, лунали заклики до проведення незалежного

розслідування²⁶. 11 жовтня 764 підписами працівники ВО “Автоавантажувач” продемонстрували підтримку вимог щодо трансляції виступів потерпілих. 16 жовтня солідарність виразили 143 викладачі Львівського лісотехнічного інституту²⁷. Співробітники “Укрзахідцивільпроект” 17 жовтня оприлюднили вимогу покарати призвідників масових побоїщ²⁸.

Загалом у Львівській області у 1989 р. відбулося 237 антикомуністичних акцій у Львові, Дрогобичі, Стрию, Бродах, Пустомитах, Перемишлянах. Це 100 мітингів, 27 зібрань, 25 демонстрацій, 121 молебень, 12 мистецьких заходів, у яких взяли участь 557 тис. осіб. Піднято 156 атрибутів національної символіки. Правоохоронними органами затримано 340 мітигувальників, порушено 17 карних справ, притягнуто до відповідальності 19 осіб. Оштрафовано 142 страйкарів на суму 10 595 крб., покарано виправними роботами – 4, накладено адміністративний арешт – 26, попереджено – 162.

У Львові здійснено 88 акцій протесту: 52 мітинги, 10 зібрань, 9 демонстрацій, 31 молебень, 4 культурно-масові заходи. Протестували 254 тис. осіб, що задіяли 38 жовто-блакитних стягів. Органи МВС та КДБ схопили 141 демонстранта та порушили 11 карних справ, притягнули до відповідальності 12 осіб, оштрафували 38 на суму 4270 крб., піддали адміністративній відповідальності 21 особу, профілакували – 70²⁹. Для приборкання демонстрантів силою структури задіяли 37 857 працівників³⁰. Дійшло до того, що союзна профспілкova газета “Труд” словами першого секретаря львівського міськкому В. Волкова констатувала необхідність введення у Львові військового стану³¹.

“Мітинговий марафон” зразка 1990 р. це – боротьба за відновлення державної незалежності України. За словами, опублікованими на шпальтах газети львівської філії Товариства української мови імені Т. Шевченка (ТУМ) “Просвіта”, її найбільшою подією стала організована НРУ 22 січня 1990 р. акція “живий ланцюг”. Близько 3 млн. людей, взявшись за руки, з’єднали Львів та Київ у день 71-річниці Злуки УНР та ЗУНР³². 7 червня 1990 р. у Львові, за ініціативи Народного руху України (НРУ), відбувся мітинг, де було піддано критиці компартійну більшість у Верховній Раді та її керівника В. Івашка³³. Тоді ж у Дрогобичі, Стрию, Червонограді мали місце збори голів страйкових комітетів, котрі висловилися проти підписання союзної угоди. 14 червня Стрийський провід Всеукраїнського політичного об’єднання “Державна самостійність України” (ДСУ) провів похід смолоскипів, приурочений 100-річчю від дні народження Є. Коновальця. 22 і 30 червня у Стрию відбувся мітинг-реквієм з нагоди початку Другої світової війни та святкування відновлення державності України у 1941 р.³⁴ 24 червня у Львові мав місце мітинг організований Української республіканською партією (УРП), де у виступах С. Хмари, Я. Кедзьора лунали заклики до повалення московської імперії³⁵.

30 червня у Києві під егідою УРП засновано Всеукраїнську міжпартійну асамблею (ВМА), яка об’єднала 28 громадсько-політичних організацій, і взявши курс на створення Національного конгресу, розпочала реєстрацію громадян незалежної України за “Законом про громадянство УНР” від 2 березня 1918 р. У Львівській області цю акцію підтримали 35 тис. осіб, що мешкали у Львові, Дрогобичі, Стрию, Жидачеві, Миколаєві, Стебнику, Яремче³⁶.

30 червня на площі Ринок у Львові НРУ та УРП провели мітинг з нагоди 49-річчя проголошення “Акту про відновлення незалежної української держави” у 1941 р.³⁷ Того ж дня у Краковці Яворівського району 3 тис. мітигувальників відзна-

чили річницю від дня народження Р. Шухевича, якому напередодні у селі Білогірща було встановлено меморіальний знак. 4 липня у Дрогобичі велелюдний мітинг організувала Українська народно-демократична партія (УНДП), на якому лунала думка повернути народові пам'ять про героїв ОУН і УПА. 8 липня на Вічеві площі у Львові пройшов двотисячний мітинг, організований керівником Української народної партії (УНП) Г. Приходьком. Демонстранти виступали проти підписання нової союзної угоди та підтримали рішення ВМА³⁸.

21 липня десятитисячне зібрання жителів Львова вітало прийняття “Декларації про суверенітет України”. Нардепи СРСР Р. Братунь, УРСР – Б. Горинь, М. Горинь, М. Косів, І. Калинець, І. Деркач, (Львів) О. Шевченко (Київ), Л. Горохівський (Тернопіль) вимагали прийняття нової Конституції, “Декрету про владу” та негайної передачі радам приміщень обкомів, міськкомів та райкомів. З цією метою з 6 до 15 липня тривало пікетування львівського обкому, організоване Комітетом захисту громадянських прав, який очолював В. Фурманов. Загальноновживаним звертанням пікетувальників до партапарату були вигуки “Банда!”, “Вбивці!”, “Коритники!”. 20 липня сесія Червоноградської міської ради винесла рішення про знесення пам'ятників В. Леніну та К. Марксу³⁹. 22 липня на львівському стадіоні “Україна”, за присутності 50 тис. глядачів відбулося пісенне свято з нагоди 100-річчя української еміграції в Канаді⁴⁰.

23–24 липня у Дрогобичі тривало пікетування міськкому партії під гаслом “Смерть московській комуні!”, в результаті якого було завдано тілесних пошкоджень армійському підполковникові В. Младших. 27 липня проведено пікетування львівського обкому, скероване на зрив запланованих комуністичних урочистостей⁴¹. 1 серпня до Червоноградського міськкому надійшло попередження Робітничого комітету працівників вугільної промисловості про захоплення будови⁴². 16 жовтня у Львові, Дрогобичі, Стрию, Сколе, Бродях, Сокалі, Яворові, Жовкві, Трускавці відбулося пікетування партійних органів та спроби виселення партапарату із займаних приміщень. Того ж дня у Стрию зірвано вивіску із будинку міськкому партії, заблоковано вхід у приміщення, перервано телефонний зв'язок, відключено енергопостачання. 17 жовтня подібна акція відбулася у Сколівському райкомі, де за рішенням місцевих рад райкомівське майно було опломбоване⁴³.

2 грудня у Самборі НРУ та УРП провели мітинг, лейтмотивом якого було гасло “Новий союзний договір – нове ядро Україні!”⁴⁴ Чимало зусиль для висвітлення цих подій доклала преса новопосталих радянських інституцій області. Ці періодичні видання поступово звільнялися від компартійного впливу та переходили під юрисдикцію обласної та місцевих рад. Тому усі колишні комуністичні “районки” ставали рупором національних звершень у регіоні. Одна з них – газета Городоцької райради “Народна думка” писала: “Нехай чують ті, яким не до вподоби українська воля. В нашій хаті – наша воля, а всім зайдам – зась!”⁴⁵.

Як свідчить аналіз партійної документації зразка 1991 р., на теренах Львівщини діяли 23 національно-демократичні партії та об'єднання. Кількість їх активістів нараховувала 15–25 тис. осіб⁴⁶. 4 січня у Львові спільне засідання представників НРУ, УРП, Російських товариств імені О. Пушкіна та А. Сахарова прийняло ухвалу, скеровану на недопущення пролонгування союзної угоди і заявило про спільність національно-політичних інтересів⁴⁷. Широкомасштабну антисоюзну кампанію проти збереження СРСР національно-демократичні сили розпочали 22 січня 1991 р., у річницю “Акту злуки” та проголошення IV Універсалу УНР. У

населених пунктах Дрогобицького, Миколаївського, Стрийського, Сколівського, Яворівського, Пустомитівського районів відбулися велелюдні мітинги, де лунали заклики голосувати за державну самостійність України⁴⁸. Наприклад, 20 і 22 січня 1991 р. дрогибицький та яворівський міський осередок НРУ провели мітинги з нагоди річниці об'єднання УНР та ЗУНР, де виступали народні депутати Верховної ради СРСР Р. Федорів та Р. Лубківський. Вони говорили про доконечну необхідність якомога скорішого наповнення “Декларації про суверенітет України” державним змістом, позаяк союзне комуністичне керівництво готує нову угоду, котра ставить під сумнів українські державотворчі завоювання⁴⁹. Цього ж дня на мітингу у Городку, у виступах депутатів Верховної Ради Т. Стецьківа, обласної – Є. Шабата та О. Вітовича, зазначалося, що основним ворогом української державності є КПРС-КПУ⁵⁰.

У ніч з 28 лютого на 1 березня у Городку невідомі зірвали державний прапор УРСР з будинку райкому КПУ і пов'язали його на пам'ятнику загиблим від рук ОУН і УПА партійним активістам⁵¹. 22 квітня депутат міськради Стрия Н. Бордуляк, за підтримки місцевих осередків НРУ, припинив проведення ініційованого райкомом суботника з нагоди дня народження В. Леніна. 7 червня мало місце засідання страйкових комітетів Дрогобищини та Стрийщини, котрі виступили проти підписання союзної угоди. 14 червня під егідою ДСУ у Стрию пройшов похід смолоскипів з нагоди 100-річчя уродин Є. Коновальця. 22 червня Стрийська міськрада провела мітинг-реквієм, на якому було поставлено знак рівності між двома тоталітарними системами – російським комунізмом і німецьким нацизмом. 30 червня у Дрогобичі, Стрию, Бродах, Турці відбулися святкування відновлення української державності у 1941 р. На приміщенні музею імені В. Леніна в Стрию – будинку, де було виголошено “Акт відновлення Української держави”, відкрито меморіальну дошку, присвячену цій події⁵².

Уночі 27 квітня 1991 р. у селі Опори Дрогобицького району знесено погруддя В. Леніну. 14 травня у Яворівському районі демонтовано пам'ятник депутату Верховної Ради УРСР М. Мацько, яка загинула від рук ОУН і УПА. 17 травня мала місце спроба підпалу приміщення Львівського міськкому партії, а 18 травня – демонтажу погруддя письменникові Ю. Мельничуку у Львові⁵³. 7 червня депутати Львівської обласної ради вивели із підпорядкування обкому приміщення музею імені В. Леніна і передали його на баланс міста. Згодом тут було утворено Національний музей українського мистецтва⁵⁴. 25 травня невідомі підпалили будинок Яворівського райкому, внаслідок чого вигорів перший поверх приміщення. 29 травня часопис “Яворівщина”, здійснивши редакційне розслідування, прийшов до висновку, що зазначена акція була вигідна прокомуністичним силам, котрі намагалися дестабілізувати політичну ситуацію в районі⁵⁵. 22 червня 1991 р. голови Дрогобицької міської ради – М. Глубіш, Стрийської – Р. Шрамов'ят, Сокальської – М. Пшевлоцький ігнорували постанову Президії Верховної Ради щодо відзначення 50-річчя початку Великої вітчизняної війни республіканським маршем миру “Братерство”. Натомість вони ініціювали мітинги-реквієми пам'яті загиблих на фронтах Другої світової війни⁵⁶.

30 червня у Львові на площі Ринок розгорнулося Народне віче, на якому оратори погрожували комуністам московсько-більшовицької імперії та закликали бойкотувати підписання союзної угоди⁵⁷. 15 липня у Дрогобичі відбулося урочисте захоронення 486 членів та прихильників ОУН, страчених НКВС у 1939–1941 рр.⁵⁸.

У липні в селах Лопатин, Завидче, Синьків Радехівського району пройшли мітинги-панахиди на могилах полеглих упівців. Усюди лунали заклики не голосувати за збереження СРСР. У ніч з 31 липня на 1 серпня у Вузловому та Павлові на бюстах В. Леніну з'явився надпис “Смерть окупантам!”⁵⁹.

Таким чином, фактографічний аналіз національно-визвольних виступів патріотично налаштованої громадськості Львівської області наприкінці 80 – початку 90-х рр. ХХ ст. вказує на їх беззбройний характер. Це мирні акції громадської непокори, які відбувалися у вигляді мітингів, страйків, демонстрацій, пікетувань та публічного проведення літургій. Вони стали можливими на тлі перебудовної демократизації суспільства та завдяки розгортанню політики гласності, які спричинилися до часткового ослаблення комуністичного режиму. Компартапарат не міг зупинити розгортання мітингової демократії, позаяк її об'єктивним підґрунтям був галицький національний ренесанс, а територією проведення – регіон, де патріотичні налаштування є стійкими у глибокій історичній ретроспективі.

Головними центрами проведення національних виступів були найбільші міста Львівської області. Насамперед: Львів, Дрогобич, Броди, Жовква, Перемишляни, Пустомити, Стрий, Сколе, Сокаль, Яворів. Їхнє ключове політичне вістря було скероване спочатку на загальнодемократичні вимоги відродження української мови, культури, історії. Згодом воно набуло яскраво виражених антикомуністичних ознак національно-визвольного руху, який мав на меті повалення комуністичного режиму не тільки у Львівській області, а й відновлення державної самостійності усієї України.

¹ Баран В. К. Україна після Сталіна: нариси історії 1953–1985 рр. / В. К. Баран. – Львів: МП “Свобода”, 1992. – 124 с.; Баран В. Україна в умовах системної кризи / В. Баран., В. Даниленко. – К.: Альтернативи, 1999. – 303 с.

² Батенко Т. Опозиційна особистість: друга половина ХХ ст. Політичний портрет Богдана Гориня / Т. Батенко. – Львів: Кальварія, 1997. – 305 с.; Батенко Т. “Я повстаю, отже, я існую”. Політичний портрет Івана Геля / Т. Батенко. – Львів: НТШ, 1999. – 222 с.

³ Кульчицький С. В. Партиїно-радянський апарат у системі влади / С. В. Кульчицький // Український історичний журнал. – 1994. – № 6. – С. 3–15; Кульчицький С. Знищення тоталітаризму – головний підсумок горбачовської перебудови / С. Кульчицький // Перебудова: задум і результати в Україні (до 10-річчя проголошення курсу на реформи). Матер. наук.-теорет. семінару. – К.: Ін-т історії України НАН України, 1996. – С. 3–6.

⁴ Муравський О. Західні землі України: шлях до незалежності (1985–1991) / О. Муравський. – Львів: Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України, 2011. – 268 с.

⁵ Сенік Л. Форпост незалежності (Львів у 1988–1996 рр.) / Л. Сенік, Б. Якимович. – Львів: Друкарня оо. Василіан “Місіонер”, 1996. – 638 с.

⁶ Державний архів Львівської області (далі – ДАЛО). – Ф. 4 (Львівський міськком Компартії України). – Оп. 49. – Спр. 99. – Арк. 1–2.

⁷ ДАЛО. – Ф. 4. – Оп. 49. – Спр. 99. – Арк. 1–2.

⁸ ДАЛО. – Ф. 3 (Львівський обком Компартії України). – Оп. 62. – Спр. 327. – Арк. 68.

⁹ ДАЛО. – Ф. 4. – Оп. 49. – Спр. 99. – Арк. 27–32.

¹⁰ Правда України. – 1989. – 21 января. – С. 3.

¹¹ Цьох Й. Бандеровщина перед судом історії / Й. Цьох // Львовская правда. – 1989. – 15 февраля. – С. 3.

¹² Домбровська М. Мітинговий марафон / М. Домбровська, К. Лисюк, Я. Пастернак // Вільна Україна. – 1989. – 26 квітня. – С. 3.

- ¹³ Михайлович В. Побольше рассудительности, поменьше эмоций / В. Михайлович, Я. Пастернак // Львовская правда. – 1989. – 8 сентября. – С. 3.
- ¹⁴ ДАЛО. – Ф. 3. – Оп. 62. – Спр. 576. – Арк. 23.
- ¹⁵ ДАЛО. – Ф. 3. – Оп. 62. – Спр. 524. – Арк. 9.
- ¹⁶ ДАЛО. – Ф. 3. – Оп. 62. – Спр. 521. – Арк. 54.
- ¹⁷ ДАЛО. – Ф. 3. – Оп. 62. – Спр. 539. – Арк. 52.
- ¹⁸ ДАЛО. – Ф. 3. – Оп. 62. – Спр. 539. – Арк. 49.
- ¹⁹ ДАЛО. – Ф. 3. – Оп. 62. – Спр. 539. – Арк. 50.
- ²⁰ ДАЛО. – Ф. 3. – Оп. 62. – Спр. 539. – Арк. 50.
- ²¹ ДАЛО. – Ф. 3. – Оп. 62. – Спр. 539. – Арк. 49.
- ²² ДАЛО. – Ф. 3. – Оп. 62. – Спр. 521. – Арк. 60.
- ²³ ДАЛО. – Ф. 3. – Оп. 62. – Спр. 539. – Арк. 52.
- ²⁴ ДАЛО. – Ф. 3. – Оп. 62. – Спр. 558. – Арк. 20.
- ²⁵ ДАЛО. – Ф. 3. – Оп. 62. – Спр. 663. – Арк. 3.
- ²⁶ ДАЛО. – Ф. 3. – Оп. 62. – Спр. 663. – Арк. 21–24.
- ²⁷ ДАЛО. – Ф. 3. – Оп. 62. – Спр. 663. – Арк. 37–54.
- ²⁸ ДАЛО. – Ф. 3. – Оп. 62. – Спр. 663. – Арк. 92.
- ²⁹ ДАЛО. – Ф. 3. – Оп. 62. – Спр. 521. – Арк. 55–56.
- ³⁰ ДАЛО. – Ф. 3. – Оп. 62. – Спр. 558. – Арк. 37–39.
- ³¹ Ключаров Г. Горячие дни во Львове / Г. Ключаров // Труд. – 1989. – 26 октября. – С. 2.
- ³² Величко Я. Від Львова до Києва / Я. Величко // Просвіта. – 1990. – № 6. – Січень. – С. 5.
- ³³ ДАЛО. – Ф. 3. – Оп. 62. – Спр. 767. – Арк. 1.
- ³⁴ ДАЛО. – Ф. 3. – Оп. 62. – Спр. 975. – Арк. 67–68.
- ³⁵ ДАЛО. – Ф. 3. – Оп. 62. – Спр. 767. – Арк. 5.
- ³⁶ ДАЛО. – Ф. 3. – Оп. 62. – Спр. 753. – Арк. 105.
- ³⁷ ДАЛО. – Ф. 3. – Оп. 62. – Спр. 767. – Арк. 5.
- ³⁸ ДАЛО. – Ф. 3. – Оп. 62. – Спр. 767. – Арк. 70.
- ³⁹ ДАЛО. – Ф. 3. – Оп. 62. – Спр. 753. – Арк. 80.
- ⁴⁰ ДАЛО. – Ф. 3. – Оп. 62. – Спр. 767. – Арк. 16.
- ⁴¹ ДАЛО. – Ф. 3. – Оп. 62. – Спр. 783. – Арк. 21.
- ⁴² ДАЛО. – Ф. 3. – Оп. 62. – Спр. 783. – Арк. 23.
- ⁴³ ДАЛО. – Ф. 3. – Оп. 62. – Спр. 783. – Арк. 34–35.
- ⁴⁴ ДАЛО. – Ф. 3. – Оп. 62. – Спр. 975. – Арк. 12.
- ⁴⁵ Городоцька О. Чи справді вандалізм? / О. Городоцька // Народна думка. – 1990. – 22 вересня. – С. 4.
- ⁴⁶ ДАЛО. – Ф. 3. – Оп. 62. – Спр. 1023. – Арк. 1–41.
- ⁴⁷ Державний архів Івано-Франківської області. – Ф. 1 (Івано-Франківський обком Компартії України). – Оп. 1. – Спр. 5639. – Арк. 4.
- ⁴⁸ ДАЛО. – Ф. 3. – Оп. 62. – Спр. 974. – Арк. 5–7.
- ⁴⁹ ДАЛО. – Ф. 3. – Оп. 62. – Спр. 957. – Арк. 30.
- ⁵⁰ ДАЛО. – Ф. 3. – Оп. 62. – Спр. 957. – Арк. 36.
- ⁵¹ ДАЛО. – Ф. 3. – Оп. 62. – Спр. 957. – Арк. 37.
- ⁵² ДАЛО. – Ф. 3. – Оп. 62. – Спр. 957. – Арк. 68.
- ⁵³ ДАЛО. – Ф. 3. – Оп. 62. – Спр. 943. – Арк. 59.
- ⁵⁴ ДАЛО. – Ф. 3. – Оп. 62. – Спр. 943. – Арк. 69.
- ⁵⁵ ДАЛО. – Ф. 3. – Оп. 62. – Спр. 969. – Арк. 66–69.
- ⁵⁶ ДАЛО. – Ф. 3. – Оп. 62. – Спр. 943. – Арк. 87–88.
- ⁵⁷ ДАЛО. – Ф. 3. – Оп. 62. – Спр. 906. – Арк. 101.
- ⁵⁸ ДАЛО. – Ф. 3. – Оп. 62. – Спр. 904. – Арк. 11.
- ⁵⁹ ДАЛО. – Ф. 3. – Оп. 62. – Спр. 957. – Арк. 80.

Василь Чура.

Національні виступи у Львівській області на зламі 80–90-х рр. ХХ ст.

Криза, яка охопила народногосподарський комплекс СРСР, спонукала компартійну верхівку країни до втілення реформ, знаних як перебудова, складниками якої стала політика гласності та плюралізму. Як наслідок, оприлюднення комуністичних злочинів минулих десятиліть спричинилося до стрімкої дискредитації КПРС-КПУ в очах здавна патріотично налаштованих жителів Львівщини. На тлі ослаблення компартійного режиму, у свідомому середовищі області відбувався процес національного відродження. Його наслідком стало формування численних культурно-просвітницьких товариств, неформальних спілок, а згодом політичних партій, які поступово стають в опозицію до компартапарату й перетворюються на антикомуністичні осередки. Це протистояння трансформується у наростаючу конфронтацію, вирішальним питанням якої є боротьба за відновлення державної самостійності України. Ключовим виразником безбройних змагань львівської громади за українську незалежність були мирні протестні акції громадської непокори, мітинги, страйки, молебні, яким і присвячено пропоновану наукову розвідку.

Vasyl' Chura.

National Protests in Lviv Region At the Break of the 1980s–1990s.

In view of the deepening crisis in the USSR's economic complex, the communist party ruling clique was induced to carry out certain reforms alias the Restructuring with policy of publicity and pluralism as its main components. Consequently, after the crimes of the communists committed in the past decades had been made public, the CPSU-CPU suffered headlong discreditation in the eyes of Lviv region residents, who since long were patriotically given. In face of weakening of the totalitarian regime, in the region's conscious environment the process of national revival gained speed. As a result, the formation of numerous cultural-educational societies, informal associations and, later, political parties took place which gradually became an opposition to communist party apparatus and turn to anticommunistic centres. Further on, this opposition grew up into the accruing confrontation which crucial question was the restoration of the state independence of Ukraine. Peaceful protests and street actions of civil disobedience, meetings, strikes and public prayers were key expressive means of struggle of the unarmed Lviv community for Ukraine's independence and it is to them that the research draws scientific attention.